

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Regimine Ecclesiae Episcopalis In Octo Libros Distributus

Antonelli, Giovanni Carlo

Velitris, 1650

De Adulterio. Cap. XXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11401

tracta irregularitate, qualis est priuatio beneficiorum, & alie similes, quia pena ordinaria statuta delicto certo, non est imponenda delicto dubio, sed extraordinaria arbitrio Iudicis pro dubij qualitate. Dian. ubi supra. ref. 25. ubi citat Sanchez in Sum. 20. 1. lib. 1. cap. 10. num. 43. & 48. sagund. in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 15. farinae. quest. 122. num. 138. & alios.

Sed in foro externo, & contumioso fetus in dubio praesumitur potius inanimatus, quam animatus. l. interpretatione ff. de Pen. Syl. in ver. Abortus Lex in. loco cit. num. 18. Add. ad Quarant. loco cit. ver. adde. & alij apud Barbosa: d. ill. 5. 1. num. 139. Megal. in eodem ver. Abortus num. 3. & est communis opinio.

Notandum est etiam, quod anima censetur infusa siue in Matre, siue in femina, si fetus lineamenta omnium membrorum habebit cap. Moyses 32. q. 2. Add. ad Quarant. in ver. Abortus littera A. ubi citat Burg. in tract. de Irregular. par. 6. tit. de Venefic. sub. n. 14.

SUMMARIUM.

- 1 Adulterium quando sit mixti fori.
- 2 Adulterium quomodo probetur.
- 3 Adulteri qualiter puniantur de iure civili.
- 4 Item qualiter plectantur de iure canonico.
- 5 In quibus casibus mulier adultera dotem non amittat, ibidem.
- 6 Ex confessione adulterij incidit.

ter facta non potest sequi condemnatio: limitatur num: 6.

- 7 Filius, qui nascitur ex uxore adultera, praesumitur filius mariti.
- 8 An facta separatione quoad thorum vir teneatur uxorem alere.
- 9 Clericus adulter qualiter puniatur.
- 10 Laici, vel clerici rem habentes cum muliere nupta qua peccata plectendi sint.
- 11 Quid si cum inferant meretrici libidinis causa.
- 12 An laici contrahentes binas nuptias viuente alio coniuge possint ab utroque Iudice puniri.
- 13 Qua pena plectantur Religiosi, seu clerici in sacris constituti matrimonium contrahentes.

C A P. XXXIII.

De Adulterio.

Adulteri crimen est mixti fori, ut constat ex cap. perniciosam de offic. ordin. l. quāuis & auth. sed hodie C. ad l. Iul. de Adult. l. qui sententiam C. de Pœn. & est communis sententia, ut d. Alciat. in d. cap. perniciosam num. 18. Dian. par. 4. tr. 1. resol. 16. Ricc. in collect. decis. 2076. p. 5. E. Suar. relatus in Syntag. opin. commun. tit. de Adulter. cap. 2. quod intellige, quando agitur de hoc crimine ad legitimam poenam infligendam; secus si agitur ad separationem thori propter adulterium faciendam: tunc enim solus Iudex ecclesiasticus est competens cap. tuus de procur.

eur. *Graff. par. 1. lib. 2. cap. 84. n. 12.*
Megal. in ver. Adulterium nu. 20.
 & hanc esse communem dicit *Clar. 3*
D. fin. q. 37. vers. quero numquid:
 & tunc etiam questio alimentorū
 ac dotis amittendæ tamquam ac-
 cessoria pertinet ad eundem Iu-
 dicem ecclesiasticum *cap. de pru-*
dentia de Donat. int. vir. & vxor.
 & dicunt *Dōctores apud Dian. p. 1.*
tr. 2. ref. 87. Bonac. de contract. disp.
3. q. 11. pun. 13. num. 2. Laym. in
Theol. mor. lib. 4. tr. 9. cap. 2.

E contra verò si criminaliter
 agitur de adulterio ad pœnam
 sanguinis, tunc Index secularis
 est competens, non autem eccle-
 siasticus *Vini. relatus in syntag.*
opin. commun. tit. de adulter. cap. 2.
vers. concludit Bonac. in de contract.
disp. 3. q. 11. pun. 13. num. 2. Dian. p.
1. tr. 2. ref. 87. & ita intelligendus
est Ricc. in Prax. for. eccles. par. 4.
resolutione 275.

2 Ad probandum verò adulte-
 rium requiruntur probationes
 concludentes ita, vt non sufficiāt
 testes singulares, neque de au-
 ditu nisi fortè deponant de au-
 ditu alicuius actus proximi ad
 copulam: dummodò tamen ha-
 berent notam vocem, & quod in
 eo loco, vbi verba fuerunt pro-
 lata, alia personæ non adessent,
 neque adesse potuissent, quin ip-
 si sciussent *Rot. in recent. dec. 441.*
nu. 5. par. 1. Buratt. decis. 634. n. 4.
Serabh. decis. 893. num. 17. & 18.
quos refert Ricc. in collect. decis.
3879. p. 8. vbi addit, quod si Ma-
 ritus non probarer querelā adul-
 terij contra vxorem, potest mu-
 lier eo casu agere ad separationē

thori, ac dotem, & donationem
 propter nuptias lucrari.

Viti autem adulteri secundū
 ciuiles leges morte puniuntur *d.*
liquamus, & l. qui sententiam su-
pra cit. nisi fuerint nobiles, quia
 tunc deportantur *secundū Al-*
ciat. in cap. cum non ab homine n.
 26. *de Iudic. femina verò virgis*
 ceditur, deinde detruditur in mo-
 nasterium: & si intra biennium
 maritus illam ad se non reuocet,
 cogitur habitum Monachalem su-
 scipere *c. gaudemus de Conuers.*
coniug. d. aut. sed hodie C. ad l. Iul.
de adult.

Verum hæc pœna detrusionis
 in monasterium non est in vsu: &
 ideo mulieres de adulterio con-
 uictas pœna fustigationis, & exi-
 lio arbitrario esse puniendas di-
 cit *Clar. in D. adulterium vers. sed*
quero Ricc. in collect. decis. 235. p. 1.
 vbi etiam dicit, quod in Regno
 Aragonū rea huius criminis mor-
 te damnatur.

Sed hodiè ferè in omnibus pro-
 uincijs Adulteri pecuniaria pœna
 plectuntur, vt *d. Clar. loco cit. vbi*
 etiam subdit, quod in Gallia de
 consuetudine non puniuntur.

De iure autem canonico prop-
 ter hoc crimen Episcopi auctori-
 tate coniuges separantur quoad
 thornm *cap. ex litteris de Diuor. c.*
tua de Procur. immò si crimen
 adulterij esset notorium, posset
 maritus absque alia sententia, &
 declaratione Episcopi vxorem
 adulteram propria auctoritate
 expellere *glos. in cap. fin. de Adult.*
Sylu. in ver. diuortium num. 11. &
alij communiter: quia tunc priua-

ta est iure, quod habebat in viro
cap. significasti de Divor.

Agi etiam potest ad dotis, & donationis propter nuptias priuationem *cap. plerumque, ubi glos. in ver. dotalium de Donat. inter vir. & vxor.* Vnde si matrimonium separatur propter adulterium commissum a viro: tenetur ipse vxori dotem restituere: si vero talis separatio contingat propter adulterium ab vxore commissum, ipsa amittit dotem ita, vt non possit amplius illam repetere: quod procedit tam de iure canonico, quam ciuili *d. cap. plerumque & l. cum mulier. 1. ff. sol. matrim. & est communis opinio*: non enim debent ad imparia iudicari vir, & vxor *cap. si quis vxor. 32. q. 1. Sylu. in ver. dos num. 16. Bonifac. de Viti in in tract. de malef. tit. de Adulter. num. 2.*

5 Limita 1. quando mulier habet patrem, vel filios primi matrimonij, quia tunc propter adulterium non amittit dotem *Vini. decis. 357. num. 2. & alij, quos refert, & sequitur Ricc. in Prax. for. eccl. par. 3. ref. 77.*

Limita 2. si maritus retineat concubinam, quia neque tunc mulier adulterium committens dotem amitteret *Ricc. in collect. dec. 2310. par. 6:*

Limita 3. si maritus occidat mulierem in adulterio repertam, hoc enim casu non lucratur dotem *glos. in cap. inter hac 33. q. 2. Ricc. in d. collect. decis. 2310. ubi citat Vinc. de Franch. decis. 778. & ita etiam tenent alij DD. relati in Syntag. opiu. comm. tit. de Adulter. cap. 6:*

quamuis enim secundum leges maritus occidens per se, vel per filios adulterum vxoris suae in actu adulterij deprehensum non puniatur, si adulter sit vilis persona, & inueniatur in domo ipsius mariti *iuxta l. marito ff. ad l. Iul. de Adult. l. Gracchus: C. eod. tit.* nulla tamen lege illi permittitur, vt vxorem adulteram occidat *l. nec in ea ff. ad l. Iul. de Adult. & notat etiam Megal. in ver. Adulterium num. 28.* Pater vero siue in domo sua, siue in domo Generi filiam suam, & Adulterum occidendi ius habet *secundum easdem leges vt in d. l. nec in ea, & notat glos. in d. l. Gracchus.* Vnde maritus vxorem in adulterio deprehensam occidens, in opus perpetuum traditur, si humilis loci sit, si vero honestior, relegatur in insulam: remittitur enim illi in tali casu vltimum supplicium, quia, difficillimum est huiusmodi dolorem temperare *l. si adulterium Imperatores ff. ad l. Iul. de adulter.* item in exilium mittitur, si non vilem occiderit, *vt in d. l. Gracchus.*

Notandum tamen est, quod licet secundum leges Pater & maritus in tali casu excusentur a penis temporalibus, non tamen excusantur a culpa mortali, cum id semper prohibeat lex Diuina, & etiam canonica *cap. inter hac & ibi glos. 33. q. 2:*

Limita 4. in bonis paraphernalibus, quae mulier propter adulterium non amittit *Bonacin. de matrim. q. 4. pun. 15. n. 6.* iura enim loquuntur tantum de amissione do-

dotis, & donationis propter nuptias, ut constat ex l. consensu S. hanc nisi vir & mulier C. de Repud. & d. cap. plerumque. contrarium tamen tenet glos. in d. cap. plerumque. ver. dotalitium in fin. de Donat. int. vir. & vxor. Boss. in tit. de Coit. d. nat. & pun. num. 54 & alij relati in Syntag. opin. comm. tit. de Adulter. cap. 7.

Limita 5. si intercesserint tantum amplexus, vel oscula impudica: tunc enim mulier neque dotem, neque munera propter nuptias amitteret, & hanc esse communem dicit Bo. acina loco citato, quamuis contrarium teneant alij DD. apud Clar. in § adulteriū vers. scias etiam, vbi etiam subdit, quod in tali casu mulier non punitur pœna ordinaria adulterij, 5 sed extraordinaria.

Limita 6. si vir etiam adulteriū commiserit, quia paria delicta, mutua compensatione tolluntur cap. significasti de Diuort. cap. intelleximus & cap. tua de adult. l. viro, atque vxore ff. sol. matr. l. si vxor §. Index. ff. ad l. Iul. de adult.

Limita 7. si vxor consensu viri deliquit l. cū mulier i. ff. sol. matr. aut si post adulterium reconciliatio, seu approbatio intercedat. gaudemus de Conuers. coniug. d. l. si vxor §. sed & si qua ff. ad l. Iul. de adult. d. l. cum mulier Sylu. in ver. dos num. 16. & ver. diuortium num. 11. censetur autem maritus adulterio vxoris renunciassse, seu ap- 6 probasse illius mores, quādo sciēs eam esse adulteram, cum ea se carnaliter commisset glos. commuiter recepta in c. fin. de Adul-

ter. Syl. in ver. diuortium num. 11.

Ultra supradictas pœnas, & infamiam, de qua inc. infames 6. q. 1. potest Iudex ecclesiasticus coniuges, vel eorum alterum probato adulterio alia pœna arbitraria punire, nē delicta impunita remaneant præsertim cum certa pœna non præscribatur in d. cap. perniciosam de offic. ordin.

Addunt alij, quod pro adulterio tam vir, quam vxor excommunicantur per cap. intelleximus de Adulter. sed ibi excommunicatio lata fuit contra coniuges nō in pœnam criminis, sed in pœnā contumacię, quia non redierunt simul, prout Episcopus præceperat, ut notat Alciat. in d. cap. perniciosam num. 21.

Obserua tamen, quod ex confessione adulterij incidenter facta non potest sequi condemnatio, nec alter coniux potest ex tali confessione agere ad separationem thori: puta si exorta controuersa super impotentia Maritus excipiendo dicat, se cognouisse alias feminas, vel si mulier inquisita de furto confiteatur adulterium: quia talis confessio fuit sine instantia, & ideò non potest puniri, sed noua debet fieri inquisitio, ut post Bald. in l. mercalem C. de Cond. ob turp. caus. dicit Afflict. dec. 176. Ricc. in Collect. dec. 1482. p. 5. & dec. 2310. & dec. 2365. par. 6. & in Prax. for. ecc. les. par. 1. res. 221.

Limita, si crimen esset connexū, vel si Reus aliquis famosus de multis delictis inquireretur; quia tunc ex tali confessione Reus potest condemnari secundum Fel. in 6 in cap.

- in cap. 1. de except. quem refert Vr-
sil. ad Afflict. d. decis. 176. numer. 1.*
- 7 Obserua 2. quod licet constet, vxorem commisisse adulterium, tamen filius, qui nascitur, præsuntur filius mariti *l. miles §. de functo ff. ad l. Iul. de Adult. etiam si extra domum mariti cohabitasset ut dicit Boss. loco supra cit. num. 51*
- 8 Obserua 3. quod facta huiusmodi separatione quoad thorum adhuc tenetur vir vxorem alere, quia non propterea desinit esse vxor *cap. 2. de Diuor. & ita tenent communiter Doctores, ut d. Clar. in d. §. Adulterium vers. facta autem.*
- 9 Clericus verò pro crimine adulterij deponitur, & ulterius in monasterium toto tempore vite suæ detruditur *cap. si quis clericus §. 81. dist. Megal. var. to 2. ref. 176. n. 1. & comunè dicit Clar. in d. §. adulterium vers. sed quero. est etiam infamis, ut in dict. capitul. infames Megal. vbi supra nu. 2. sed hodie detrusio in monasterium neque quoad clericos est in vsu, cū monasteria tales recipere passim recusent, nec ab Episcopo, ut eos recipiant, cogi possint, quia ferè vbique sunt excepta, ut post Diaz dicit Piafec. in Praxi episc. par. 2. cap. 4. num. 93. immò neque pro tali crimine clericum esse deponendum, sed mitiori pœna plectendum tenet Leo in Thes. for. eccles. par. 3. cap. 4. num. 31: vbi hanc dicit esse equiorem, & probabiliorè sententiam per tex. in cap. at si clerici §. de adulterijs ex. de Iudic. vbi adulterium inter minora crimina numeratur.*
- 10 Quæres, an laici, vel clerici rē

habentes cum muliere nupra publica meretrice puniri debeant pœna adulterij? Resp. quod licet quoad Deum, & in foro conscientie verè adulterium committant, cum in tali casu violent alienum thorum; tamen in foro iudiciali de consuetudine non pœna adulterij, sed tamquam fornicarij arbitrio Iudicis puniuntur *Alex. cõf. 99. num. 9. lib. 6. Anan. in cap. 1. nu. 6 & 7. de Adult. Capic. dec. 44. n. 4. & alij apud. Megal. to. 2. var. resol. 176. num. 2. & seq. Idemque dicendum de muliere adultera, que in tali casu non punitur pœna adulterij iuxta tex. in l. si ea C. ad l. Iul. de Adult. ita etiam vxorè habens non punitur de adulterio, sed de stupro, si rem habeat cum soluta, ut dicit Ricc. in Collectan. dec. 2310. par. 6.*

Limita, quando talis meretrix cessauit à meretricia vita & honestè cum viro suo viuat, quia tunc tamquam adulteri puniuntur *Clar. in §. adulterium vers. quero numquid.*

11 Quæres 2. qua pœna plectendi sint Clerici, vel laici inferentes vim meretrici libidinis causa, eaque inuitam cognoscentes? Resp. quod extraordinaria pœna puniri debent *Couar. lib. 3. var. resol. cap. 14. num. 2. Megal. d. ref. 176. nu. 7. & 8.*

12 Quæres 3. an laici contrahentes binas nuptias viuente alio coniuge possint ab utroque Iudice, ecclesiastico videlicet, & seculari puniri? alij negatiuè respondent existimantes, huiusmodi causas spectare ad solos Inquisitores

tores, ita Souf. & scacc. apud Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4. sed verior videtur opinio aliorum afferentium, huiusmodi delictum esse mixti fori, nisi fortè tales contrahentes id fecerint eo quod malè sentiant de Sacramento matrimonij; tunc enim ab Inquisitoribus puniuntur ita Vulp. in Prax. iudic. cap. 41. num. 37. vbi citat Farinac. & alios. Quare si huiusmodi delinquentes præuerti fuerint à Curia seculari, remittendi sunt ad Iudicem ecclesiasticum, qui illos torquet super intentione, & abiurare facit: deinde tenetur illos remittere ad Curiam secularem, quæ ipsos punit pro tali crimine; si verò præuerti sint à Curia ecclesiastica, tunc in totum ab eadem Curia puniuntur, nec potest amplius Curia secularis se intromittere, vt rescripti Sac. Congreg. S. offic. teste Genuensin Prax. Archiep. cap. 68. num. 13: Addit Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4. & alij apud Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. num. 44: quod hodie Inquisitores contra reos huius criminis absolute, & indistinctè procedunt.

Tales autem delinquentes arbitrio Iudicis puniuntur, videlicet vel pœna pecuniaria, vel exilij, vel ictibus funis, vel pœna fustigationis, vel triremium ad tempus iuxta facti, & personarum qualitatem, vt dicunt DD. quos refert, & sequitur Ferr. qq. mor. par. 1. q. 59. num. 1. & 2. Dian. p. 4. tr. 7. ref. 4. & ita de consuetudine seruari testatur Ricc. in Prax. for. eccles. par. 3. ref. 38: Clar. in §. forni-

catio vers. dicitur etiam, vbi refert, quemdam, qui quatuor mulieres eodem tempore viuentes in vxores duxerat, fuisse fustigatum: & alium, qui eodem tempore quinque vxores duxerat, propter delictum toties reiteratum, vltimo supplicio damnatum fuisse. Eadem pœna exilij, vel alia arbitraria punitur qui viuentem vxore deuenit ad actum proximè contrahendi cum alia; v. gr. faciendo contractum dotis, vel denuntiationes in ecclesia, vt dicit Dian. par. 4. tr. 7. ref. 4.

13. Quæres 4. qua pœna plectendi sint Religiosi, siue clerici in sacris constituti matrimonium contrahentes? Resp. quod similiter arbitraria pœna puniuntur, quemadmodum contrahentes binas nuptias, vt dicunt DD. apud Dian. par. 4. tr. 7. ref. 5. vbi etiam dicit, quod tales sunt suspecti de hæresi & ideò contra eos procedere possunt Inquisitores late Barbof. de offic. & pot. Episc. par. 2. all. 40. num. 43.

SUMMARIUM.

- 1 Lenocinium est mixti fori.
- 2 Lenones qualiter puniantur.

CAP. XXXIV.

De Lenocinio.

- 1 Enocinium etiam est mixti fori, vt constat ex cap. discretionem de eo qui cogn. consang. l. si lenones C. de Episcop. aud. & Auth.